

קרן זרה בחושר אור לישרים

מתורתו של צדיק אביר ועקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע | על דרך הפשט לקט דרושים ומאמרים, בביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת הש"ת שנלקטו מכל ספריו הק'

באהבת חינוך נתעלה רבי שמעון משאר תלמידי ר"ע

אהבת צדק ותשנא רשע על פן משחך אלהים אלהיך שמן ששון מחבריה (תהלים מה ח). אפשר לומר כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות סב.), דרבי עקיבא הוא שלמד לרבי שמעון בר יוחאי התורה והיה רבו, והיה לו עשרים וארבעה אלף תלמידים, וכלם בשביל שנאת חנם נפטרו מפסח ועד עצרת, לא נשאר בהם עד אחד, והעמיד אחר כך חמשה תלמידים ורבי שמעון בר יוחאי אחד מהם. ואם נשארו העשירים וארבעה אלף תלמידים היו כלם חברים לרבי שמעון בר יוחאי, כי תלמידי חכמים נקראים חברים זה לזה. וגם רבי שמעון בר יוחאי עליו השלום צוה לחבריו שיהיה ביניהם אהבה ורעות, ולא יגרמו שתהיה ביניהם שנאת חנם [וכו']. ואם חס ושלום יגרמו שתהיה שנאת חנם ביניהם היא רעה גדולה לעולם:

וזה שאמר אהבת צדק שהיא האהבה, ותשנא רשע שהיא השנאה, על פן משחך אלהים אלהיך לנלה, אתה התלמיד שבתלמידי רבי עקיבא זכרונם לברכה, כי כלם נטרדו העשירים וארבעה אלף, ואתה נתעלית מהם. וזהו שמן ששון מחבריה, שהם עשירים וארבעה אלף תלמידים, ואם לא הייתה בהם שנאת חנם ונשארו, היו כלם חברים:

(דרוש טוב, דרוש ד' למתן תורה)

מלאכת הצדיקים נעשית ע"י אחרים

בגמרא [דברכות] דף ל"ה (ע"ב) וזה לשונו: רבי חנינא בר פפא רמי, פתיב (הושע ב יא) 'ולקחתיו דגני בעתו', וכתוב 'ואספת דגנך'. לא קשיא, כאן בזמן שישיראל עושים רצונו של מקום, כאן בזמן שאין ישיראל עושים רצונו של מקום. תנו רבנן, 'ואספת דגנך' מה תלמוד לומר, לפי שנגאמר (הושע א ח) 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיהך', יכול דברים ככתבך, תלמוד לומר 'ואספת דגנך', הנהגה בהם מנהג דרך ארץ, דברי רבי ישמעאל. רבי שמעון בן יוחאי אומר, אפשר אדם חורש בשעת חרישה חזרע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה חזרע בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה, אלא בזמן שישיראל עושים רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים, שנגאמר (ישעיה סא ח) 'ועמדו זרים ורעו צאנכם' וכו', ובזמן שאין עושים רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי עצמן, שנגאמר 'ואספת דגנך', ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן, שנגאמר (דברים כח מה) 'ועבדת את איביך' וכו'.

ותוספות: כאן בזמן שישיראל עושים רצונו של מקום שנגאמר 'ואספת דגנך', ואם תאמר, והא לקמן בזמן שאין ישיראל עושים רצונו של מקום מוקמינן ליה. ויש לומר, דמייירי ודאי שעושים רצונו, אבל אין עושים כל כך דאינם צדיקים גמורים. ועוד יש לומר, דפליגי ליה אהא דלקמן שבא לפרש מה בין עושים ואין עושים והכא בעושים ואין עושים כי הדדי נינהו. עד כאן לשונם. מקשים העולם מה היא פונת התוספות בפרש השני שפרצו:

כמה דרגות בצדיקים

ונהירא כד הוינא טליא אמינא בה מלתא, והוא דבתרוצא קמא תרצו התוספות דמייירי הא דמוקי רבי שמעון בר יוחאי לקמן 'ואספת דגנך' באין עושים רצונו של מקום, בעושים אבל אין עושים רצונו כל כך דאינם צדיקים גמורים, ובעל כרחנו צריכים לפרש הכי, דאי לא תימא הכי אם כן במאי מוקים רבי שמעון בר יוחאי 'ולקחתיו דגני בעתו', ותו מאי בין 'ואספת דגנך' ל'ועבדת את איביך', אלא ודאי דהכי קאמר, אם עושים רצונו של מקום כל כך דהו צדיקים גמורים, מלאכתן נעשית על ידי אחרים, שנגאמר 'ועמדו זרים ורעו צאנכם', וכשאינם עושים רצונו כל כך דלא הו צדיקים גמורים, הדגן איתיה, אבל מלאכתן נעשית על ידי עצמן, שנגאמר 'ואספת דגנך'. וכשאינם עושים רצונו של מקום ליכא דגן, שנגאמר 'ולקחתיו דגני בעתו', ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן, שנגאמר 'ועבדת את איביך' וכו' ברעב ובצמא' וכו', דלפי זה מתוקמי קראי כלהו, והינו נמי דעתיה דרבי חנינא בר פפא דמוקי גם הוא 'ואספת דגנך' באינם עושים רצונו כל כך, וקרא ד'ועמדו זרים' וכו' בצדיקים גמורים, וקרא ד'ולקחתיו דגני' וקרא ד'ועבדת את איביך' באינם עושים רצונו של מקום, ולפי זה רבי חנינא בר פפא ורבי שמעון בר יוחאי שוים הם:

רשב"י ורבי חנינא בר פפא נחלקו בביאור הכתובים

ובתרוצם בתרא כתבו, דיש לומר דהא דרבי חנינא בר פפא פליגי אהא דרבי שמעון בר יוחאי, דרבי שמעון בר יוחאי עשה חלוק בין עושים רצונו של מקום כל כך דהו צדיקים גמורים, לאינם עושים רצונו כל כך, לשאינם עושים כלל, אבל רבי חנינא בר פפא מוקי 'ואספת דגנך' בעושים רצונו של מקום, בין הו צדיקים גמורים בין הו צדיקים שאינם גמורים, דהעקר הוא כיון דאיכא דגן תירוש ויצהר, אפלו הם בעצמם אוספים אותה, לא אכפת לן. וזהו שכתבו 'דפליגי אהא דלקמן' שבא לפרש מה בין עושים ואין עושים, דהינו מה בין עושים רצונו של מקום כל כך דהו צדיקים גמורים, לאין עושים רצונו כל כך דלא הו צדיקים גמורים, דכשהו צדיקים גמורים מלאכתן נעשית על ידי אחרים, וכשאינם צדיקים גמורים מלאכתן נעשית על ידן, והכא בעושים ואין עושים כי הדדי נינהו, דהינו בין עושים רצונו של מקום כל כך ובין אין עושים כל כך, על תרויהו אמרינן 'ואספת דגנך' וד"ק.

(לבונה זכה פרשת עקב)

חובת התפילה בציבור

וכי תזבחו זבח תודה לה' לרצונכם תזבחו וגו' ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם (ויקרא כב כט-לב). והזהרו מלהתפלל יחיד, שהעקר היא תפלת הצבור. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ח), כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס שם להתפלל, נקרא שכן רע. וזהו שאמר ולא תחללו את שם קדשי, דהינו להתפלל יחיד, את ראשי תבות תפלת אחד, דבזה איכא חלול ה' בדבר, דאיכא בית הכנסת בעיר ואינו בא להתפלל. ועקר קדוש שמי הוא בתפלה בעשרה:

וזהו שאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל, שהם עשרה. אני ה' מקדשכם, כשתהיו ברבים, אני מוריד קדשתי עליכם. וחובה עליכם כל מה שצוית' לכם תעשו, כי כשהוצאתי אתכם מארץ מצרים, על מנת כן הוצאתי אתכם:

(פיתוחי חותם פרשת אמור)

חובת התפילה בזמנה

וכי תזבחו זבח תודה לה' לרצונכם תזבחו. ביום ההוא יאכל לא תותרו ממנו עד בקר אני ה'. ושמרתם מצותי ועשיתם אתם אני ה'. ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם. המוציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני ה' (ויקרא כב כט-לג). אפשר לרמוז על התפלה, דצריך האדם לזהר להתפלל כל תפלה בזמנה, לפי שהתפלה במקום הקרבן, כמו שכתוב (הושע יד ג) 'ונשלמה פרים שפתינו'. וכמו שהקרבן בעינין לרצון, כך התפלה בעינין תהיה לרצון, בלב שלם ובנפש חפצה. וכמו שהקרבן אמרינן עבר זמנו בטל קרבנו, כן התפלה. ואף על גב דתקנו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות כו.), דמי שלא התפלל ועבר הזמן יסמוך אותה התפלה לתפלה הבאה אחריה, מכל מקום אינה מוציאה ידי חובת תפלה בזמנה:

וצריכה להיות בלב שלם כקרבן

וזהו שאמר וכי תזבחו זבח תודה, תודה היא התפלה שהיא הודאה, והיא במקום זבח, לפיכך אמר תזבחו זבח של הודאה שהיא התפלה שבמקום הקרבן. לרצונכם תזבחו, דהינו התפללו ברצון שלם ובנפש חפצה, שלא יפנה לבכם לדבר אחר:

ובזמן הראוי לה כקרבן

והזהרו שלא תבטלו שום תפלה בזמנה ותאמרו הרי אנחנו מתפללים אותה עם הסמוכה, רק ביום ההוא יאכל, תפלה כל יום, וכל שעה בזמנה, וזהו לא תותרו ממנו עד בקר, כל תפלה הבאה נקראת בקר לאותה שעברה, לפיכך הזהרו להתפלל כל תפלה בזמנה:

ובעיסוף ציצית ותפילין

והזהרו גם כן, שתהיו מעטפים בציצית ותפילין בשעת התפלה, דתפלה בלא ציצית ותפילין, מבטלת. וזהו שאמר ושמרתם מצותי, מצותי ראשי תבות מעטפים ציצית ותפילין יחדו, ואז ועשיתם אתם, דהינו תהיה עשית התפלה בשלמות:

(פיתוחי חותם פרשת אמור)